25/04/2019

“Ο Μυστικός Δείπνος είναι η εσχατολογική αποκάλυψη της σωτηριώδους αγάπης του Θεού”

/ Γνώμες

Πρωτοπρεσβύτερος Αλέξανδρος Σμέμαν (†)

Δύο βασικά γεγονότα χαρακτηρίζουν τις ιερές ακολουθίες της Αγίας και Μεγάλης Πέμπτης: ο Μυστικός Δείπνος του Κυρίου Ιησού Χριστού με τους μαθητές Του και η προδοσία του Ιούδα. Το βαθύτερο νόημα και των δύο αυτών γεγονότων είναι η αγάπη. Ο Μυστικός Δείπνος είναι η εσχατολογική αποκάλυψη της σωτηριώδους αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο, της αγάπης που είναι η καρδιά της σωτηρίας. Η προδοσία του Ιούδα αποκαλύπτει ότι η αμαρτία, ο θάνατος και η αυτοκαταστροφή οφείλονται επίσης στην αγάπη· αλλά σε μία αγάπη καταστροφική, μία αγάπη που διαιρεί, διαλύει και οδηγεί εκεί που κάθε άλλο παρά αγάπη κυριαρχεί. Ακριβώς εδώ βρίσκεται το μυστήριο τούτης της μοναδικής ημέρας, της Μεγάλης Πέμπτης. Οι ιερές ακολουθίες της, όπου το φως και το σκοτάδι, η χαρά και η λύπη είναι παράξενα αναμειγμένα, μας προκαλούν σε μία επιλογή από την οποία εξαρτάται ο τελικός προορισμός του καθενός από μας.

«Προ δε της εορτής του Πάσχα ειδώς ο Ιησούς ότι ελήλυθεν αυτού η ώρα… αγαπήσας τους ιδίους τους εν τω κόσμω, εις τέλος ηγάπησεν αυτούς…» (Ιω. 13, 1). Για να καταλάβουμε το νόημα του μυστικού Δείπνου θα πρέπει να τον δούμε σαν τέλος της μεγαλειώδους ενέργειας της Θείας Αγάπης, η οποία άρχισε με τη δημιουργία του κόσμου και τώρα ολοκληρώνεται με το Θάνατο και την Ανάσταση

του Χριστού.

«Ο Θεός αγάπη εστίν» (Α΄ Ιω. 4, 8). Και το πρώτο δώρο της Αγάπης ήταν η ζωή. Το νόημα και το περιεχόμενο της ζωής ήταν η κοινωνία. Για να ζήσει ο άνθρωπος έπρεπε να τρώει και να πίνει, να συμμετέχει στη ζωή του κόσμου. Έτσι ο κόσμος ήταν θεία αγάπη που έγινε τροφή, έγινε Σώμα του ανθρώπου. Και όντας ζωντανός, δηλαδή συμμετέχοντας στον κόσμο, ο άνθρωπος έπρεπε να ζει σε κοινωνία με τον Θεό, να βρει νόημα στον Θεό, να βρει σ' Αυτόν το περιεχόμενο και το τέλος της ζωής του. Κοινωνία με τον κόσμο – το δημιούργημα του Θεού – ήταν πραγματική κοινωνία με τον Θεό.

Ο άνθρωπος έλαβε την τροφή του από τον Θεό και κάνοντάς την σώμα του και ζωή του, πρόσφερε ολόκληρο τον κόσμο στον Θεό μεταμορφώνοντάς τον σε ζωή «εν Χριστώ». Η αγάπη του Θεού έδωσε στον άνθρωπο ζωή, η αγάπη του ανθρώπου για τον Θεό μεταμόρφωσε αυτή τη ζωή σε κοινωνία με τον Θεό. Αυτός ήταν ο Παράδεισος . Η ζωή στον παράδεισο ήταν, πραγματικά, ευχαριστιακή. Μέσα από τον άνθρωπο και την αγάπη του για τον Θεό, όλη η δημιουργία επρόκειτο να αγιαστεί και να μεταμορφωθεί σ' ένα μυστήριο της Θείας Παρουσίας και ο άνθρωπος θα ήταν ο λειτουργός αυτού του μυστηρίου.

Με την αμαρτία όμως ο άνθρωπος έχασε αυτή την ευχαριστιακή ζωή. Την έχασε γιατί έπαψε να βλέπει τον κόσμο σαν μέσο επικοινωνίας με τον Θεό, και τη ζωή του σαν ευχαριστία, σαν λατρεία και ευγνωμοσύνη... Αγάπησε τον εαυτό του για τον εαυτό του και τον κόσμο για τον κόσμο. Έκανε τον εαυτό του και τον κόσμο αυτοσκοπό. Αγάπησε τόσο τον εαυτό του ώστε τον έκανε το κέντρο, το περιεχόμενο και το τέλος της ύπαρξής του. Πίστεψε ότι η πείνα και η δίψα του, δηλαδή η εξάρτηση της ζωής του από τον κόσμο, θα μπορούσε να ικανοποιηθεί από αυτόν τον κόσμο, από την τροφή που προσφέρει ο κόσμος. Αλλά ο κόσμος και η τροφή, από τη στιγμή που αποχωρίζονται από το αρχικό μυστηριακό νόημά τους –σαν μέσα επικοινωνίας με τον Θεό– από τη στιγμή που δεν προσλαμβάνονται σαν δώρα του Θεού και δεν ικανοποιούν την πείνα και τη δίψα για τον Θεό, παύουν να προσφέρουν κάποια ικανοποίηση και κάποιο πλήρωμα. Με άλλα λόγια, όταν ο Θεός δεν είναι πια το αληθινό περιεχόμενο και το νόημα της ζωής του κόσμου, παύει να ικανοποιείται η πείνα και η δίψα γιατί ο κόσμος δεν έχει αυτοζωή... Έτσι τοποθετώντας σ' αυτά την αγάπη του ο άνθρωπος ξέκοψε από το μόνο αντικείμενο όλης της αγάπης, όλης της πείνας, όλων των επιθυμιών. Και πέθανε. Πέθανε γιατί ο θάνατος είναι η αναπόφευκτη «αποσύνθεση» της ζωής της ξεκομμένης από τη μόνη πηγή και το αυθεντικό περιεχόμενο.

Ο άνθρωπος αντί να βρει ζωή σ' αυτόν τον κόσμο και στην τροφή που του προσφέρει ο κόσμος, βρήκε το θάνατο. Η ζωή έγινε πια κοινωνία με το θάνατο αντί

να μεταμορφώνει τον κόσμο μέσα από την πίστη, την αγάπη, τη λατρεία του Θεού και την κοινωνία μαζί Του. Ο άνθρωπος υποτάχτηκε εξ ολοκλήρου στον κόσμο, έπαψε να είναι ο λειτουργός του και έγινε ο σκλάβος του. Με την αμαρτία του ολόκληρος ο κόσμος έγινε ένα απέραντο νεκροταφείο όπου οι άνθρωποι είναι καταδικασμένοι σε θάνατο διότι είναι «καθήμενοι εν χώρα και σκιά θανάτου…» (Ματθ. 4, 16).

Αν και ο άνθρωπος πρόδωσε, ο Θεός όμως έμεινε πιστός στον άνθρωπο, δεν έστριψε τα νώτα του. «Ου γαρ απεστράφης το πλάσμα σου εις τέλος, ο εποίησας Αγαθέ, ουδὲ επελάθου έργου χειρών σου, αλλ’ επεσκέψω πολυτρόπως δια σπλάχνα ελέους σου». (Ευχὴ από τη Θεία Λειτουργία του Μεγ. Βασιλείου). Ένα καινούργιο θεϊκό έργο άρχισε· το έργο της απολύτρωσης και της σωτηρίας. Και ολοκληρώθηκε, το έργο αυτό, με τον Χριστό, τον Υιό του Θεού, ο οποίος, για να επανορθώσει τον άνθρωπο στο «αρχαίο κάλλος» του και να επαναφέρει τη ζωή στο επίπεδο της κοινωνίας με τον Δημιουργό της, έγινε Άνθρωπος. Προσέλαβε την ανθρώπινη φύση μας με όλα τα χαρακτηριστικά της: την πείνα, τη δίψα, τη λαχτάρα για αγάπη, για ζωή. Στο πρόσωπο του ενανθρωπίσαντος Χριστού αποκαλύφθηκε η αληθινή ζωή η οποία είχε αρχικά δοθεί στον άνθρωπο σαν πλήρης και τέλεια Ευχαριστία, σαν πλήρης και τέλεια κοινωνία με τον Θεό. Ο Θεάνθρωπος Χριστός αρνήθηκε τον βασικό ανθρώπινο πειρασμό: να ζήσει «επ’ άρτω μόνο». Αποκάλυψε ότι ο Θεός και η Βασιλεία Του είναι ο πραγματικός άρτος, η πραγματική ζωή του ανθρώπου. Αυτὴ την τέλεια ευχαριστιακή Ζωή, τη γεμάτη από τον Θεό –και κατά συνέπεια θεία και αθάνατη ζωή– την έδωσε σε όλους τους πιστούς Του. Δηλαδή οι πιστοί στον Θεό βρίσκουν σ’ Αυτόν το νόημα και το περιεχόμενο της ζωής τους. Ακριβώς αυτό είναι το βαθύτερο, το υπέροχο νόημα του Μυστικού Δείπνου.

Ο Ιησούς Χριστός πρόσφερε τον Εαυτό Του σαν την αληθινή, την ουσιαστική τροφή του ανθρώπου, γιατί η ζωή του Χριστού είναι η αληθινή ζωή. Έτσι η κίνηση της Θείας Αγάπης που είχε αρχίσει στον Παράδεισο με την προσφορά του Θεού «απὸ παντός ξύλου εν τω Παραδείσω βρώσει φάγη» (γιατί τροφή είναι η ζωή του ανθρώπου) φτάνει τώρα στην αποκορύφωσή της με κείνο το θεϊκό «λάβετε, φάγετε, τούτο εστί το σώμα μου…» (γιατί ο Θεός είναι η ζωή του ανθρώπου). Ο Μυστικός Δείπνος, λοιπόν, είναι η αποκατάσταση του Παραδείσου της τρυφής, αποκατάσταση της ζωής σαν Ευχαριστία και Κοινωνία.

Αλλά αυτή η ώρα της έσχατης Αγάπης είναι επίσης και η ώρα της έσχατης προδοσίας. Ο Ιούδας εγκαταλείπει το φως που πλημμύριζε το «Μέγα Ανώγαιον» και μπαίνει στο σκοτάδι. «Λαβών ουν το ψωμίον εκείνος ευθέως εξήλθεν· ην δε νυξ» (Ιω. 13, 30). Γιατί έφυγε; Διότι αγαπούσε, απαντάει το Ευαγγέλιο. Και αυτή η

μοιραία (θανατηφόρα) αγάπη τονίζεται επαναληπτικά στους ύμνους της Μεγάλης Πέμπτης. «Ο τρόπος σου δολιότητος γέμει, παράνομε Ιούδα· νοσών γαρ φιλαργυρίαν, εκέρδησας μισανθρωπίαν· ει γαρ πλούτον ηγάπας, τί τω περί πτωχείας διδάσκοντι εφοίτας; ει δε και εφίλεις, ίνα τί επώλεις τον ατίμητον;...». Δεν έχει σημασία το γεγονός ότι αντικείμενο της αγάπης του Ιούδα ήταν ο «χρυσός». Ο χρυσός, το χρήμα εδώ αντιπροσωπεύει όλες τις διεστραμμένες και καταστρεπτικές αγάπες που οδηγούν τον άνθρωπο στην άρνηση του Θεού. Είναι, στην πραγματικότητα αγάπη κλεμμένη από τον Θεό και ακριβώς γι' αυτό ο Ιούδας είναι ο κλέφτης. Και όταν κάποιος δεν αγαπάει τον Θεό και γενικά η αγάπη του δεν προέρχεται από τον Θεό, ακόμα και τότε ο άνθρωπος αγαπάει και επιθυμεί –γιατί είναι δημιουργημένος ν' αγαπάει και η αγάπη είναι η φύση του– αλλά ένα σκοτεινό και αυτοκαταστροφικό πάθος τον οδηγεί στο θάνατο.

Κάθε χρόνο καθώς γιορτάζουμε τη μεγάλη αυτή ημέρα της Αγίας Πέμπτης και βυθιζόμαστε στο ατέρμονο φως της και στα απύθμενα βάθη των νοημάτων της ημέρας αυτής, η ίδια αποφασιστική ερώτηση απευθύνεται στην καθένα από μας: εγώ ανταποκρίνομαι στην αγάπη του Θεού και την αποδέχομαι σαν ζωή μου, ή ακολουθώ τον Ιούδα μέσα στο σκοτάδι της νύχτας του;

(π. Αλεξάνδρου Σμέμαν, Η Μεγάλη εβδομάδα, Εκδ. Ακρίτας-αποσπάσματα)